"BEKTAŞİLER ARASINDA BİR GENÇ KIZIN HATIRATI" ADLI ESERDE YOZLAŞMANIN İÇ YÜZÜ

Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ*

GİRİŞ

Geçmişi anlamak çabasının arka planında, yaşananların günümüze etkilerini değerlendirmek ve olup bitenlerden haberdar olma arzusu yatmaktadır. Bunun için var olan bilgi ve belgelerin gün ışığına çıkarılması ve bunların objektif bir şekilde tartışılması gerekmektedir.

Kişi bilmediğinin cahili, bildiğinin âlimidir. Uzun yıllar Bektaşilik hakkında ileri geri birçok şey yazılmış ve söylenmiştir. Bunların ne kadarının doğru ne kadarının iftira olduğunu çoğu zaman değerlendirmek ve karar vermek mümkün olmamaktadır. Gizli ve sır olanın her zaman meraklıları olmuş, kendilerince bu sırrı ifşa etmişlerdir. Bunun iki önemli gerekçeye dayandığı bilinmektedir. Birincisi, gizli olana karşı duyulan aşırı merak, diğeri de ona karşı beslenen husumettir. Bektaşilik her ikisinden de nasibini almıştır. O halde Bektaşilik nedir ve nasıl anlaşılmalıdır sorusunu anlamak gerekmektedir.

Bektaşilik hakkında en geniş ve detaylı değerlendirme Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün İslâm Ansiklopedisindeki "Hacı Bektaş Veli" maddesindedir. Bektaşilik, XIII. asırdan itibaren Anadolu Türkmenleri arasında büyük bir ilgi görmüş, XV. ve XVI. asırlarda Osmanlı ordusunun belkemiği olan Yeniçeriler arasında temel inanç ve tutulan yol olması bakımından büyük bir nüfuz elde ederek devletin himayesine mazhar olmuştur.

Bektaşiliğin kurucusu Balım Sultan'dır. Önceleri belli bir sisteme tabi olmayan Bektaşilik, Balım Sultan'la birlikte ayin ve erkân itibarı ile bir düzene tabi tutulur. Mücerretlik, Bektaşi dervişleri için bir kural hâline getirilmiştir. Bu arada Bektaşiler arasında bel evladı, yol evladı olmak üzere iki grup ortaya çıkmış ve aralarında şiddetli bir rekabet oluşmuştur.

Genel kabule göre XII. asırda Türkistan'da Ahmed Yesevi tarafından yetiştirilen Hacı Bektaş, Anadolu'ya gönderilir. Suluca Karahöyük'ü kendine yurt tutar. Vilayetname'ye göre kendisinin ilk talipleri İdris Hoca ile onun eşi Kutlu Melek (Kadıncık Ana)'tir. Mücerred Bektaşilere göre, İdris Hoca'nın Mahmud, Habib, Hızır Bali olmak üzere üç çocuğu olmuş ve Hızır Bali sonradan dergâha postnişin olmuştur. Çelebiler, Kadıncık Ana'nın İdris Hoca'nın karısı değil kızı olduğuna inanırlar. Hacı Bektaş'ın onunla evlenmiş ve kendilerinin de bu evlilikten oluşan çocuklar olduğunu iddia ederler. Her iki rivayetin de asla bir kanıtı olmadığından, herkes kendine göre inanıp yorumlamaktadır.

Teyfik Oytan'a göre, (1962) "Bektaşilik dört mezhepten hiçbirisine uymaz, Hanefi mezhebindeki İslâm'ın beş şartı: Namaz, oruç, hac, zekât ve kelime-i şehadet Caferi mezhebinde nurdan sayılır. Caferi mezhebinde beş esas: Tevhid, adi (kendi nefsine güç geleni başkasına yapmamak), risalet, imamet (nübüvvetten sonra vilâyete iman etmek), miad (ahirete inanmak)dır. Muhammed rehber, Ali ise asil mürşittir. Nübüvvetin son bulması ile vilayet devri başlamıştır."[1]

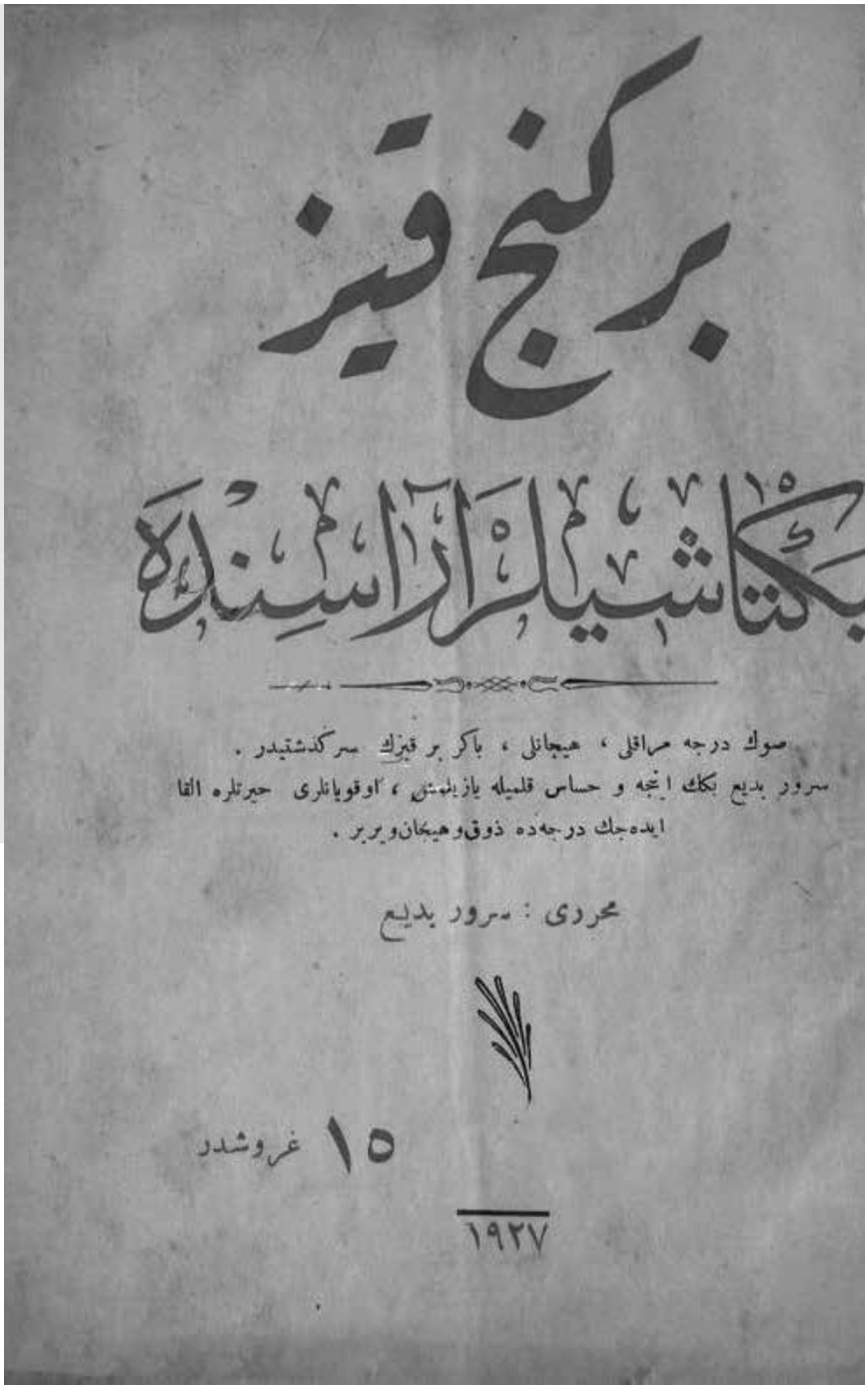
Bektaşilik, yalnız Türkler için değil, bütün insanlık için önemli bir figürdür. Bunun en önemli göstergesi derin bir hoşgörünün sembolü ve uygulayıcısı olmasıdır. Her türlü zulüm ve baskının karşısında, mazlumun yanında olan Hacı Bektaş Veli, bu hususta din, dil, mezhep ayrımına gitmemiş, yetmiş iki milleti bir nazarda görmüştür. Hacı Bektaş Veli'nin en yaygın öğretileri arasında "Eline, diline, beline sahip ol" düsturu gelmektedir. Bu düstur, eline sahip olmakla, yurduna, vatanına sahip olmayı, beline sahip olmakla, soyunu ve neslini muhafaza etmeyi, diline sahip olmakla Türkçeyi korumayı ve kullanmayı ifade etmiştir. Bektaşiler bütün inanç ve uygulamalarında bu ilkelere sahip olmuşlardır.

Bektaşilikte çeşitli kırılmalar olmuş, birçok tarikatta olduğu gibi, Bektaşilikte de çeşitli bozulma emarelerine rastlanmıştır. Bunlar, romanlara ve hatıralara konu olmuş, bunların gerçekliği her zaman tartışma konusu haline getirilmiştir. Peyami Safa'nın Server Bedii imzası ile kaleme aldığı *Bektaşiler Arasında Bir Genç Kızın Hatıratı* adlı eser de buna örnektir.

Bir Hatıranın İzinde Bektaşiliğe Dair Gizem

Peyami Safa, sanat değeri taşımayan, macera roman ve hikâyelerini Server

[1] Oytan, Tevfik (1962). Bektaşiliğin İç Yüzü, 2. C. Kanaat Kitabevi, İstanbul.

Bedii takma adı ile yayımlamıştır. Onun bu eserleri arasında Cingöz Recai serisi en meşhurları arasında sayılır. Merak uyandıran, insanların merakını cezbeden bu eserler çok okunmuş, büyük ilgi görmüş, birçoğu sinemaya aktarılmıştır.

Bektaşiler Arasında Bir Genç Kızın Hatıratı[2] adlı eser 34 sayfalık bir risale şeklindedir. Bu eser, Server Bedii müstear ismini kullanan Peyami Safa'nın diğerlerinden farklı olarak, bir kurgudan çok bir hatıranın nakli şeklinde kaleme alınmıştır. Yazarın anlatılanlara müdahale etmediği, olduğu gibi naklettiği anlaşılmaktadır. Burada anlatılanlar, büyük tartışmalara sebep olacak hususlara temas etmektedir. Eserde, tarikatların çöküş yaşadığı, bu çöküşle birlikte birtakım şarlatanların ortaya çıktığı, bu şarlatanların kendi camialarını çok yıprattıkları ve kötü bir şöhrete sahip kıldıkları görülür. Burada nakledilenlerin gerçekliğini araştırmak mümkün olmayacağına göre, en azından günümüz için de geçerli sayılabilecek, bozulma ve yozlaşmanın nelere mal olduğu gerçekliğini ortaya koyacaktır.

Bektaşiler Arasında Bir Genç Kızın Hatıratı'nda, Bektaşiliğin özünden uzaklaşıldığı, bu tarikata ait değerlerin nasıl ayaklar altına alındığı, kişisel hırs ve menfaatlere kurban edildiği, bir genç kızın gözlemlerinden hareketle ortaya konmuştur.

Peyami Safa bu eserini kaleme alırken, kurgunun ötesinde tamamen gerçeğe dayandığını eserinin başında şöyle dile getirmektedir:

"Bektaşilerin bütün gizli âdetlerini, merasimini, ayinlerini dosdoğru ve apaçık tasvir eden hakiki millî büyük hikâye."

Eserin kahramanı genç kızın, özellikleri ve nasıl bir kimlik ve kişiliğe sahip olduğu eserin ilk kısmında kendi ağzından şöyle nakledilmektedir.

"Ben İstanbullu bir genç kızım. Fakat babam Tokat'a memuriyetle gönderildiği için, ailemle birlikte küçükken İstanbul'u terk ettim. Bu sayfalarda faş edeceğim esrara Tokat'ta vakıf oldum. Hala da orada başımdan geçenleri düşündükçe tüylerim ürperiyor, başım dönüyor, ter içinde kalıyorum. Bunları şimdiye kadar hiç kimseye söylemedim; fakat bu esrarı saklamak bana çok eziyet veriyor; artık dayanamadım ve gördüklerimin, bildiklerimin hepsini yazmaya karar verdim.

Acaba, memleketimizde, böyle bir maceraya maruz kalmış, bir genç kız daha var mıdır, bilmem; fakat benim başımdan geçen şeyler, masallara benzeyen her hakikat gibi, eminim ki bütün genç kızlara en büyük hayreti ve heyecanı verecektir.

Ailemle Tokat'a gittiğim vakit ben on iki yaşımı yeni bitiriyordum. Güzel bir kızdım diyemem, çünkü bu "güzel" kelimesi için pek azdı. Yoldan gelip geçenleri durduran, pencerelerden baktıran, arkamdan koşturan emsalsiz, nadide bir güzelliğim vardı. Babam tahrirat kâtibi olduğu için, orada çarçabuk, "kâtibin kızı" diye tanınmıştım. On iki yaşında olduğum halde boyum iyice serpilmiş, göğsüm belirmiş, bacaklarım, irileşmişti; yanaklarımda canlı ve gürbüz bir bakire pembeliği eksik değildi; dudaklarım daima ıslak, gözlerim daima parlaktı. Sokakta yürürken vücudumun tatlı kıvranışı bile o kadar şöhret kazanmıştı ki, bana, "kâinatın kızı" dedikleri gibi "yaylı kız" da diyorlardı.

İşvebaz değildim; delikanlılara gülümsemiyor, hiç kimseye yüz vermiyordum; İstanbullu olduğum için büyük şehir kızlarının bir sancak halkına karşı besledikleri gurura da maliktim. Fazla olarak, babam gayet ciddi ve tesirli bir adam olduğu için bana sataşmıyorlar, yalnız uzaktan iç çekiyorlardı."

[2] Server Bedii (1927). Bektaşiler Arasında Bir Genç Kızın Hatıratı, Amedi Matbaası, İstanbul. Alıntılar bu baskıya aittir.

Ben on üç yaşıma kadar Tokat'ın yerlileri veya İstanbul'dan oraya gidenler arasında hiç kimseyi beğenmiş değildim. Erkekliğe karşı nihayetsiz bir zaaf duyuyordum; kendimi bir erkekle baş başa tasavvur ettiğim vakit vücudumu ter kaplıyordu. Bayılacak derecede titriyordum. On dört yaşıma geldiğim vakit bu zaafım çok arttı. Adeta gözlerim yanıyordu. Bakışlarıma bir çılgınlık geldi." (s. 2-4)

Bu başlangıç, anlatılanların hemen tamamının bir hakikate dayandığı ve burada söylenenlerin yaşanmış olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Yazarın bu yolu takip etmesinin iki nedeni olabilir. Birincisi, kurgudan sıyrılarak, gerçeği anlatma, diğeri de anlatımının inandırıcılığını sağlamak içindir. Hangi şekilde olursa olsun, okuyucu bu anlatımdan yola çıkarak anlatılanların gerçekliğine inanmaktadır. Genç kız yukarıda verdiği bilgilerin hemen devamında şunları nakleder:

İşte bu sıralarda benim etrafımda garip, çok garip bir insan peyda oldu. En şaşılacak şeylerden biri de budur: Kırk yaşlarında kadar bir adam. Tertemiz bir şalvarı, kemeri ve kendisine vakar veren uzun bir abası var. Baş büyücek, simsiyah parlak ve yumuşak saçları gözlerinin üstünde perişan zülüflerle sarkıyor, hatta bazı perçemleri gözlerinin üstüne kadar iniyor. Siyah ve yumuşak sakalı uzun, benzi solgun, gözleri insanı çeken, gıcıklayan, hislendiren bir insan. Cidden tesirli gözler. Bir kere pek büyük ve pek siyah. Bazı bu büyük gözler süzülüyor, süzülüyor ve bebekleri bir nar tanesi kadar küçülüyor. İşte bu gözlerin böyle süzülüşleri, büyüyüp küçülüşleri insanın içine baygınlık veriyor.

Bu adamı ben bir akşamüstü yalnız başıma çarşıdan eve dönerken yol üzerinde dururken gördüm. Gözlerini üstüme dikmişti. Öyle dikkatli bakıyordu ki, benim de benim de gözlerim ona takıldı kaldı. Âdeta yürüyememiş, olduğum yerde durmuş, mıhlanmıştım. Gözlerimi onun gözlerinden hiç kurtaramıyordum. Hele o gözler süzülmeye başlayınca beni yine bir titreme aldı. O vakit gülümsemişti. Gözlerimin içine bayıltıcı ve gıdıklayıcı ışıklar dolmuştu, ne olduğumu bilmiyordum, eve koşup geldim ve sabaha kadar, uykumda bile o adamı düşündüm.

Kimdi bu adam? İşini adını bilmiyordum. Bir dervişe benziyordu. Fakat Anadolu'da gördüğüm dervişler gibi saçları uzun, yakası yağlı, perişan, dilenci kılıklı bir adam değil, hayır bilakis, tertemiz yüzlü, halavetli, gözleri tatlı ve derin, cazip ve garip bir insan. Cazip ama biraz da korku veren bir mahlûk. Evet hem görmek hem de ondan kaçmak istiyordum.

Bu adamı ikinci defa evimin kapısında gördüm. Annemle sokağa çıkıyordum. Köşe başında duruyordu. Bu sefer gözlerine bakamadım, fakat gözlerini benden ayırmadığını hissediyordum. Hafif bir ürperme duyarak yürüdüm.

Ondan sonra onu her gün görmeğe başladım. Gâh çarşıda karşıma çıkıyordu, evime gelirken onu yol üstünde bekler görüyordum. (s. 4-4)

Bu şahıs, bir Bektaşi babasıdır. Genç kızın bundan sonraki hayatında ve gelişmelerde etkili olacak; verilen bilgilerden anladığımız kadarıyla, yaptıkları, inanç ve uygulamayla örtüşmeyen, tamamen kişisel zaaflarını ortaya koyan biridir. Bu tutumun eserde bütün ayrıntıları ile verilmesi, genç kızın bundan sonra neler yaşayacağı ve yaşadıklarının ne gibi sonuçlar doğuracağını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

"Tarlaların arasından geçiyordum, yapyalnızdım, şehirden epey uzaklaşmıştım, öğle vaktiydi, güneş saçlarımı kızgın teller gibi enseme ve şakaklarıma değdiriyordu, on adım ötemde, otların arasından bir gölge ayağa kalktı, yolumun üstüne dikildi; baktım o! Yine o! A! Şeytan! Bir şeytan gibi yerden bitmişti. Korktum. Geri dönüp kaçmak istedim. Fakat yine gözlerim gözlerine takılmıştı. Yine kurtulamıyordum. Bu sefer daha tatlı, daha derin, daha içe işleyerek bakıyordu. Hareketsiz duruyor, gayet hafif gülümsüyor ve pembe teninin derisi, güneşte ıslakmış gibi parlıyordu. Yürüyemedim. Bir adım kenara çekildi, bana yol açtı, korkarak yürüdüm, geçtim. Yolda hep arkama bakıyordum. Korku ve heyecan içinde idim. Nasıl karşıma çıktı? Benim oradan geçeceğimi biliyor muydu? Nereden biliyordu? Otların arasına nasıl saklanmıştı? Hep bunları düşünüyor ve bir şey anlamıyordum. Hem de meraktan çatlıyordum: Kim bu adam? Bu adam kim? Benden ne istiyor? Az daha yengeme her şeyi anlatacaktım, fakat sinsi bir kız olduğum için bunun da gizli kalmasını istedim. Söylemedim.

Hele bir kere, evde yalnızdım. Bahçe üstündeki bir odada oturuyor, duvarın üstünde uyuklayan kediye bakıyordum. Gözlerim dalıverdi. Birdenbire, kedinin yanından bir baş çıktı. Bir baş, onun başı! Onun gözleri! Yine gözlerimin içine bakıyor! Yine gülümsüyor! Fakat biraz da kaşları çatık! A!... Nereden çıktı? Sokaktan duvara nasıl tırmandı?

Kim bu adam? Ölüyorum, meraktan ölüyorum. Bu adam kim? Şeytan mı nedir?

Bu sefer yüzüne daha dikkatle bakmaya mecbur oldum. Benim de gözlerim onunkilerle büyüyüp küçülmekle, bayılıp süzülmeğe başladı. Dişlerinin arasından içini çekiyordu. Alt çenesi sakalıyla beraber titriyordu. Duvarın üstüne iyice çıktı ve kenarına oturdu ince kemikli, narin elleriyle yanındaki kedinin sırtını okşamaya başladı. Onun eli kedinin tüyleri arasında gezindikçe ben vücudumda bir okşanma hissediyor, titriyordum." (s. 6-7)

Sonunda genç kız, kendisini yakından takip eden ve ilgilenen bu şahıs hakkında bilgiyi babasının ağzından öğrenir:

"Bir akşam, sofrada, babam şöyle bir şeyler söylemeğe başlamıştı:

-Hanım.... Ben sana Adana'da iken söylüyordum, Aleviler asıl Sivas vilayeti taraflarında vardır. Tokat'a girersek görürsün diyordum. Bak dediğim çıktı. Burası onlarla dolu. Şeyhlerine de her gün rastlıyorum. Bir tanesi bizim tarafta fazlaca dolaşıyor.

Annem bir şey hatırlamış gibi sordu:

-Hangisi o? Biz geçen gün Cemile ile evden çıkarken siyah sakallı bir şeyh gördük, o mu acaba?

-İri gözlü, ince burunlu, saz benizli bir adam değil mi?

-Evet, evet...

-Odur... Fazlı Baba'dır. Bektaşi şeyhi...

-A!... Ne tuhaf bakışlı adam o...

-Bektaşiler öyledirler. Sizin aklınız daha ermez... Onlar acayip adamlardır...

-Fena adamlar mıdır?

-İyi fena bir şey söylenmez... Onların sırları vardır, kimse bilmez...

-Bu Fazlı Baba yakında mı oturuyor ki bizim evin etrafında çok görülüyor?

-Evet... Tekkeleri arka mahallededir. Fincanın bağını geçtikten sonra eski yeşil boyalı, iki katlı bir ev...

Annemle babamın konuşmalarını ben pür dikkat dinlemiş, birkaç kere o adamı gözlerimin önünden geçirmiştim; fakat anlattıkları şeyler, benim bu garip

insan hakkındaki merakımı azaltmak şöyle dursun, bilakis teşdid ediyordu. "Alevi", "Bektaşi", "şeyh", "Bektaşi sırrı", "tekke" kelimeleri benim için ayrı ayrı manalarla dolu birer karanlık sesti." (S. 7-8)

Babası, bu anlattıklarından sonra Cemile'yi uyarmayı ihmal etmez.

"-Cemile!

Deyince başımı ona çevirdim:

-Efendim! Dedim.

Babam biraz düşündükten sonra kaşlarını çatarak:

-Kızım... dedi. Sokağa çıktığın vakit orada burada durarak boş vakit geçirmiyorsun ya?

-Hayır...

-Tanımadığın insanlarla konuşmuyorsun ya?

-Hayır...

-Sana bir şey söyleyecek olurlarsa, cevap vermez bana haber verirsin ya?

-Evet...

-Var ol kızım... Seninle iftihar ediyorum. Herkes senin ciddiyetini metih ediyor, koltuklarım kabarıyor...

Babamın bana bu nasihati niçin verdiğini anlıyordum. İhtimal ki o da Fazlı Baba'nın bu civarlarda fazlaca dolaşmalarından endişe etmeğe başlamıştı." (s. 8-9)

Genç kız babasından edindiği bilgilerin ışığında, Bektaşilik ve Bektaşiler hakkında daha çok merak etmeye başlar. Birkaç zamandır kendisini takip eden Fazlı Baba'yı da artık görmemektedir. Bektaşiler hakkında yakın bir arkadaşına sorma ihtiyacı duyar. Onun verdiği bilgi, Bektaşilerin toplumda nasıl bir algıya sahip olunduğunun göstergesi olduğunu ortaya koyar.

"Bunları düşünürken yine şeyh, Bektaşi, Alevi sözleri aklımdan çıkmıyordu; Bu kelimelerin hakiki manalarını öğrenmek için deliriyordum. Samiya isminde komşularımızdan bir İstanbullu arkadaşım vardı, benden yaşça büyük ve çirkince idi, fakat birçok şeyler bilirdi. Hususiyle Tokat'a benden evvel de gelmiş olduğu için belki bu gibi şeyler hakkında malumatı vardı. Onu buldum, fakat kendisine Fazlı Baba'dan hiç bahsetmeyerek:

-Sen. Dedim, Bektaşilik nedir bilir misin?

Gülerek: Tabii dedi.

-Öyle ise aman bana anlat Samiye'ceğim, ben bunu pek merak ediyorum.

Fakat Samiye bu mevzuda pek fazla bir şey bilmiyordu. Yarım yamalak, tek tük sözlerle bana izahat verdi:

-Bektaşilik bir sırdır, dedi. Bektaşi sırrı derler.

-Sen bu sırrı biliyor umsun?

-Biliyorum ya... Bektaşiler gizlice tekkede toplanırlar .. İçki içerler... Ondan sonra efendiceğizimi. Nefes okurlar .. Sonra .. İşte .. zevk ederler.

-Nasıl zevk ederler?

-Nasıl istersen öyle... Şimdi bunu söyleyemem ben sana, ayıptır.

-Deme!

- Evet." (s. 10-11)

Cemile'nin edindiği bu bilgiler, kendisini tedirgin etmek yerine merakını bir kat daha artırmıştır. Fazlı Baba'yı görmek, onunla konuşmak arzusu gitgide artarak devam eder. Her ne kadar başına büyük bir belanın geleceğini düşünmüş olmasına karşın merakını giderme arzusu gitgide dayanılmaz bir hâle gelir. Sonunda Fazlı Baba ile karşılaşır:

"Nihayet, bir gün, yine amcamın bağına gitmek için, öğle vakti yalnız başıma tarlaların arasında geçiyordum. Belki yene ona rast gelirim diye etrafıma dikkatle bakıyordum. Birdenbire karşıma bir köpek çıktı ve yüzüme havlamaya başladı. Köpekten çok korkarım, hele o zaman daha çok korkuyordum. Çünkü bizim komşulardın birinin çocuğunu kuduz köpek ısırmış, kudurtarak öldürmüştü. Kaçmak istedim, fakat köpek üstüme saldırdı, eteğimi yakaladı çekti parçaladı. Ben de korkumdan haykırdım. Tarlada in cin yok. Hiç kimse imdadıma gelemezdi. İşte tam o sırada yine otların arasından o adam, Fazlı Baba birdenbire çıkıverdi. Ayağa kalktı ve bana doğru yürüdü... Ben onu görünce sevincimden durmuştum. Köpek de benim durduğumu görünce üstüme saldırmaktan vazgeçti.

Fazlı Baba ağır ağır yürüdü. Hep o sabit bakışlarıyla gözlerimin içine bakıyordu. Bir adım kadar yaklaştı. Köpeğe bir kere kuvvetli "hoşt!" dedi.

Hayvan, bu emri alır almaz, derhal başını ve kuyruğunu indirdi. Terbiyesini takındı, yürüdü gitti.

Şimdi Fazlı Baba, karşımda sessiz duruyor, o derin bakışlı sihirkâr gözleriyle bana bakıyordu. Başımı önüme eğdim, kızardım:

-Teşekkür ederim dedim.

O vakit, ağır, tatlı, derin bir sesle cevap verdi:

-Ben size teşekkür ederim ki, dedi, güzel sesinizi bana işittirdiniz." (s. 11-12)

Fazlı Baba ile karşılaşması ile Cemile onun ağzından kim olduğunu ve ne yaptıklarını öğrenmek ister. Bu isteğine şu cevapları alır.

"Fazlı Baba ismimi söyleyince hayret içinde kaldım. Demek beni ismimle tanıyor.

Sordum:

-Adımı nereden biliyorsunuz?

Boynunu bükerek cevap verdi:

-Biz her şeyi biliriz yavrum, vazifemiz her şeyi bilmektir.

Çocukça bir merak göstererek sordum:

-Vazifeniz nedir, ne iş yaparsınız?

-Her şey ve hiçbir şey.

-Anlamadım?

-Vazifemiz herkese ve Hakka hizmettir. Bununla beraber belli başlı bir vazifemiz de yoktur. Bunları sormayınız Cemile Hanım, bir şey anlayamazsınız. Daha çocuksunuz." (s. 12)

Fazlı Baba, Cemile'nin çocuk olduğunu bilmesine karşın onu takip etmekten, onunla birlikte olmaktan kendini alamıyor. Belki de çocuk ifadesini bilerek kullanıp Cemile'yi daha çok öğrenme ve kendine yönelme arzusunu kamçılamış olur. Fazlı Baba'nın bu gizemli cevapları Cemile'yi çok rahatlatmamış olacak ki çocuk olmadığını, onlar hakkında bildiklerini kendince anlatır.

"-Çocuğum ama anlarım dedim.

-Belki... dedi.

-Sizin ben vazifenizin ne olduğunu biliyorum. Siz şeyhsiniz!

Fazlı Baba hayret etmeden, tabii bir hâl ile cevap verdi.

-Evet.

-Siz Bektaşîsiniz!

-Evet.

Fakat bana ikinci "evet" i söylerken biraz düşünmüştü. Gözlerini yüzüme çevirdi:

Bunları nereden biliyorsunuz dedi.

Güldüm: Bilmem.

-Bektaşilerin ne demek olduğunu da biliyor musunuz?

Manidar bir gülüşle cevap verdim.

-Belki." (s. 13-14)

Sonunda Fazlı Baba gerçek niyetini Cemile'ye belli eder.

"Ağacın altına oturduk. Elbisemin parçalanan eteği arasından bir dizim dı-

şarı çıktı. Örtmeye uğraştım. Fazıl Baba buna dikkat etmemiş görünüyordu. Yavaşça elimi tuttu. Çekmek istediğim halde muvaffak olamamıştım. Birdenbire samimileşti:

-Cemile! dedi.

Bu garip bir sesti. Sanki yıllardan beri birbirimizi tanıyormuş gibiydik.

Tekrar etti:

-Cemile! Seninle konuşmayı ne kadar istemiştim biliyorsun değil mi?

Cevap vermedim, devam etti:

-Hep yolunu bekliyor, karşına çıkıyordum; biliyordum ki seni tanımak benim için mukadderdir. Sen bu "mukadder" in ne demek olduğunu henüz bilmezsin. Bir gün gelir ki hepsini öğrenirsin. Öğrenmek ister misin?

-Ne öğrenmek?

-Ne olursa olsun bir şey öğrenmek ister misin? Cemile, ister misin ki ben senin yaşlı bir arkadaşın olayım... Sana çok merak ettiğin şeyleri öğreteyim:

Yine cevap vermedim. Aynı ağır ve tatlı sesiyle devam etti:

Bak, beni senin yoluna Allah gönderiyor. Bugün seni kuduz köpekten kurtardım. Bu köpeğin sana hücum edeceğini biliyor değildim. Yarın senin başına başka felaketler de gelirse hep yanında bulunurum.

Elimi kâh sıkıyor kâh gevşek bırakıyor, yüzüme dikkatle bakıyordu. Galiba ben biraz gülümsedim. Başını yüzüme yaklaştırdı. Sıcak nefesini duydum. Ürperdim. Sonra birdenbire ayağa kalktı:

- Haydi ... Git artık bağa Cemile ... Ben seni yine görürüm. Dedi." (s. 15-16)

Onun bu yaklaşımı, bir şekilde Cemile'yi kendine çekmek ve bağlamak içindir. Bu genç kızdaki merak ve heyecan onun işine gelmiş görünüyor. Cemile ayrıldıktan sonra, bu durumu kendince müzakere eder. Artık bu adamın söyledikleri konusunda merakını giderme, onların içine girerek var olan durumu yakından görme arzusu daha da artar. Sonunda Bektaşilik hakkında ilk bilgileri edindiği yakın arkadaşı Samiye ile konuşmaya ve içindeki sıkıntıyı onunla paylaşmaya karar verir.

"-Samiyeciğim, ne yapacağımı şaşırıyorum, bu adam bana musallat oldu, her yerde karşıma çıkıyor. Bir gün fena bir şey olacak diye korkuyorum. Dedim.

-O da senin hoşuna gidiyor değil mi?

-Bilmem hoşuma gidiyor mu, fakat tuhafıma gidiyor... Bende garip bir his bırakıyor... Ne olduğunu anlayamıyorum.

Samiye zeki bir kızdı ve bazı tecrübeleri vardı, epeyce düşündü:

-Korkma! Dedi. Yalnız kendini gözet, kaptırma. Bu şeyhler sahiden tehlikeli adamlardır.

-Tehlikeli olup da ne yaparlar?

-Bir kız için olabilecek her şeyi yaparlar." (s. 16-17)

Samiye'nin uyarılarına dikkat etmeyen Cemile, kendince cesaret bulmaya, merakını farklı bir biçimde gidermeye çalışır. Fazlı Baba'yı tekrar görme arzusu gitgide artar. Sonunda onunla karşılaşır.

"Yine tarladan geçiyor ve Fazlı Baba'yı görür müyüm diye etrafa bakıyordum. Geçen defa altında oturduğumuz ağacın önünden geçerken onun yine orada oturduğunu gördüm. O da beni görünce hürmet eder gibi ayağa kalktı.

-Sabah-ı şerifler hayır olsun Cemile Hanım dedi.

Ve ben tebessümle mukabele ederken yavaş yavaş yanıma geldi.

-Böyle erkenden bağa mı teşrif? Dedi.

Zayıf bir sesle:

-Evet, cevabını verdim.

-Ne iyi! Ne iyi! Dedi. Ben bağı severim. Üzümü pek severim. Siz de sever misiniz Cemile Hanım?

-Tabii." (s. 17)

Cemile'nin üzümü sevdiğini öğrenen Fazlı Baba onu kendi bağını görmeğe ve üzümlerinden onun eliyle koparıp yemesini teklif eder. Cemile önce tereddüt etmesine karşın, şeyhin aşırı ısrarına dayanamayarak teklifi kabul eder.

Şeyh, Cemile ile neden bu kadar ilgilenmekte, onun ilgisini çekmeye çalışmaktadır? Onun daha çocuk yaşta olduğunu bilmesine ve yaş itibari ile onunla muhataplık derecesinde olmamasına karşın bu ilginin nedeni daha sonra ortaya çıkacak gibidir. Zaten Cemile, çocuk olduğunu bize şöyle nakletmektedir:

"Unutmayınız ki o zaman henüz çocuk sayılırdım ve boyum posum serpilmiş olmakla beraber çarşafa da girmemiştim. (s.19)

Sonunda Fazlı Baba, Cemile'yi tekkeye gitmeye ve yetiştirdiği üzümlerden yedirmeğe ikna eder. Tekkeye gittiklerinde eliyle kopardığı üzümleri Cemile'ye yedirmeye başlar. Cemile şeyhin bu tavrından hoşlanır ve önceden edindiği korkular gitgide azalmaya başlar. Şeyhle ilgili şunları nakleder:

Evvelden ben Şeyh denince saçları uzun, yakası yağlı, mülevves, iğrenç bir ihtiyarı gözümün önüne getirirdim; hâlbuki bu tertemiz üstü başı sabun ve lavanta çiçeği kokan, kıyafetine itinalı bir adamdı. Ve bana hiç nefret vermiyordu." (s. 20)

Cemile, yeterince üzüm yedikten sonra, Fazlı Baba tekkenin içini gezmeyi teklif eder. Öteden beri tekkeyi ve burada yaşananları çok merak eden Cemile, önce tereddüt etmesine karşın, aşırı merak arzusu ile bu teklifi kabul eder.

"Tekkeye girdik. Evvela bir taşlıkta bulunuyorduk. Merdiven başında potinleri çıkararak Şeyhin verdiği terlikleri giydim bir dehlizden geçtik. Şeyh bir kapı açtı ve beni içeri soktu.

Burası, kafesleri küçük ve sık delikli, gayet karanlık mustatil biçimli bir oda idi. İçinde garip eşyalar vardı, yerde postlar, minderler, rahleler, duvarlarda resimleri ve yazıları karışık tuhaf levhalar, küçük masa üstlerinde yağ çanakları... Ve odanın içinde baygınlık veren derin bir koku!

Bu odadan içeri girer girmez Şeyhin haline bir ağırlık geldi; ayaklarının ucuyla yere basıyor, birini uyandırmaktan çekiniyormuş gibi nazik yürüyordu, bazı bazı elini göğsüne koyuyordu. Benim yüksek sesle bir şey söylememden korkarak parmağını dudağının üstüne götürdü ve:

"Sus!" işareti verdi.

Sonra evvela kendisi postlardan birinin üstüne oturdu ve işaretle beni de yanına çağırdı, ben de bağdaş kurarak oturdum. Dizleri bacaklarıma değiyor ve çoraplı ayaklarımdan bir tanesi onun kalçasına yapışıyordu.

Yavaşça elimi elinin içine aldı ve gözlerimin içine bakmaya başladı. O baktıkça ben de içimde bir ezginlik, bir baygınlık, bir süzgünlük duyuyor, gevşiyordum. Hatta korkmaya başlamıştım.

Kulağıma eğildi:

-Seni okuyup üfleyeyim, bak ne kadar rahatlıyorsun! Dedi.

Biraz geri çekildi ve bana postun üstüne yatmamı emretti. Gözlerinde öyle harikulade tesir vardı ki itaat etmekten lezzet duyuyordum.

Arka üstü posta uzandım, o da üstüme eğildi, iki elimi de tuttu. Ve yüzüme dudaklarını yaklaştırarak derimi üfürmeye

başladı. Sıcak nefesi derimde gezindikçe içimde pek tatlı bir genişleme duyuyordum. Sonra dudaklarını daha ziyade yaklaştırarak tam dudaklarımın üstüne hafifçe koydu. Göğsü göğsümü bastırdı ve titredim.

Bu raşemi his eder etmez yavaşça kalktı, doğruldu. Gözleri çok tatlılaşmıştı:

-Kalkalım artık. Dedi.

Koltuk altlarımdan tutarak beni ayağa kaldırdı, odadan çıktım. Merdiven başına geldik, ayaklarımı tutarak iskarpinlerimi giydirdi ve benimle beraber dışarı çıktı.

Ruhumun üstünde ağır bir tesir humulesi olduğu için ben bir şey söyleyemiyordum.

O söz açtı:

-Nasıl okumamdan rahatlandın mı Cemile?

İçimi çekerek cevap verdim:

-Evet, fakat ben hiç böyle okunma görmedim. Bektaşîler böyle mi okurlar?

-Hayır... Hepsi değil... Bu biraz da benim tarzım." (s. 30-31)

Fazlı Baba, bu sözleri ile Bektaşiliği nasıl kendi arzusuna göre yorumladığını ortaya koyar. Şurası muhakkak ki hiçbir Bektaşi babası, çocuk yaşta bir kız çocuğunu yalnız başına dergâhına götürmez, ailesinin izni ve bilgisi olmadan onu okumaz. Her ne kadar Bektaşilikte bir baş okuma olmasına karşın, bu Fazlı Baba'nın yaptığı gibi bir okuma değildir.

Fazlı Baba, Cemile'yle ilgili hazırladığı kurguyu tek tek gerçekleştirmeye başlar. Cemile bu kurgudaki rolünü Fazlı Baba'nın arzu ettiği biçimde yerine getirir. Sonunda uzaktan değil, Bektaşilik hakkında bilgiyi bizzat onu yaşadığını iddia eden birinden, Fazlı Baba'dan ister.

"-Bana, Bektaşîliğin ne olduğunu anlatır mısınız?

-Bu öyle kolay kolay öğrenilmez, eğer aramıza girersen bu esrarı öğrenirsin.

-Aranıza nasıl girilir?

-İkrar verirsen girersin.

-İkrar nedir?

-Bu... Derin bir şeydir, sana anlatamam... Fakat sen bu gece düşün taşın, eğer aramıza girmeyi cidden istiyorsan sonra bana haber verirsin, ben sana yol gösteririm.

-Ben Bektaşî olabilir miyim?

-Senin yaşında kızlar olmaz ama her tekkeye bir tane bakire lazımdır.

-Bu gizli midir?

-Tabi... Hiç kimse bilmeyecektir. Hiç, hiç...

-Annem, babam?

-Hiç, hiç kimse!

-Peki, ya tekkeye gittiğimi duyarlarsa?..

-Kimse duymaz...

-Neden?

-Burada her şey o kadar gizlidir ki can çıkar, sır çıkmaz. Burada daha nice erkekler ve kadınlar var ki Bektaşî olduklarını kimse bilmez.

-Bektaşîlik fena şey midir?

-Kabil mi? Dünyanın en iyi insanları Bektaşîlerdir.

-Fakat neden onlar için fena söylüyorlar?

-Bazı kimseler meseleyi bilmiyorlar. Bazıları da kıskandıkları için iftira ediyorlar çünkü Bektaşîlikten kovulan insanlar vardır." (s. 32-33)

Burada dikkat çeken en önemli husus, Cemile'nin Bektaşi olmasının mümkün olmayacağı, bununla birlikte her tekkeye bir bakirenin gerekli olduğunun ifade edilmesidir. Bu Bektaşilik açısından uygulanan bir yöntem değildir. Bir Bektaşi tekkesinde mutlak bir bakirenin olacağı iddiası Fazlı Baba gibi Bektaşiliği kendi kafasına göre uygulayanların uydurmalarından öte bir durum değildir.

Tekkeden ayrılan Cemile'nin kafasında da sorular uçuşmaya başlar:

"O gün akşama kadar zihnim tekke ile meşguldü. 'Nedir bu?' diyordum; Bana ne oldu? Bu yaşımda tekkelerde falan ne arıyordum? Oralarda işim gücüm ne? Bu şeyh karşıma nerden çıktı? Benden ne istiyor? Bu işin sonu nedir? Sahiden Bektaşilerin arasına girecek miyim? Girersem ne öğreneceğim? Anam babam bunu duymayacaklar mı? Nasıl gizleyeceğim? Bektaşîlik nedir? Yıllardan beri duyduğum şu meşhur Bektaşî sırrını nihayet ben de öğrenecek miyim?" (s. 23-24)

Bu sorular giderek artar ve dayanılmaz bir hâle gelir. Dışarı çıktığı bir gün, gizemli bir kadınla karşılaşır. Bu kadın, Cemile'nin Fazlı Baba ile görüşüp konuştuğunu bilmektedir. Cemile ne kadar inkâr etse de kadını buna inandıramaz. Hatta Cemile onu babasına, babasının dostu jandarma kumandanına şikâyet edeceğini söyleyince kadın, jandarma kumandanının karısı olduğunu söyler. Bu kadın Nazire Hanım'dır. Nazire Hanım, Cemile ile neden konuşmak istediğini açıklar:

"Peki... Öyle ise kavgasız konuşalım. Dinle beni, Cemile, yavrum... Sen Fazlı Baba'yı nasıl tanıdın, bana anlat.

-Evvela siz bana söyleyiniz, onu tanıdığımı size kim haber verdi?

-Yook evvela sen, sonra ben... Evvela sen cevap ver bakalım, Fazlı Baba'yı nasıl tanıdın?

-Ben Fazlı Baba'yı tanımadım, o bana kendini tanıttı. Sık sık karşıma çıkardı. Bir gün tarlada üstüme bir köpek saldırmıştı, beni kurtarmak için geldi. O vakit biraz konuştuk.

-Ne konuştunuz?

-İyi hatırlamıyorum. Ben ona teşekkür ettim, o da bana teşekkür etti.

- O niçin teşekkür etti?

-Vallahi unuttum... Öyle bir şeyler hatırımda kaldı. Fakat rica ederim, siz söyleyiniz, bunlardan size ne? Ne alakanız var?

-Evvela sen sözünü bitir, sonra ben cevap veririm. Bir şey daha soracağım: Fazlı Baba seni tekkeye çağırdı mı?

Biraz tereddüt ettim. Kadın ısrar etti:

-Haydi... Haydi... Benden sana zarar gelmez yavrum, söyle doğruyu söyle.

-Çağırdı.

-Gittin mi?

-Bağa üzüm yemeye gittim.

-Tekkeye girdin mi?

-Hayır, şey, evet girdim. Şeyhin büyük bir odası var... Oraya girdik, posta oturduk, beni okudu.

Kadın bir kahkaha daha bıraktı:

-Okudu ha... Allah şifa versin... Nefesi iyidir... Mademki şeyhtir.

Kahkahalarla gülüyordu. Birdenbire kolumu tutarak, öteki elinin şehadet parmağını yüzüme doğru salladı:

-Cemile yavrum, bundan sonra Fazlı Baba'yı, tekkeyi falan görmeyeceksin. Şeyh sana rastlarsa başını çevirip geçeceksin, selam bile vermeyeceksin. Sözümü dinlemezsen mahvolursun. İyi bil. Kulağına küpe olsun. Ben dediği dedik, yaptığı yaptık bir kadınım. Hayatı sana zehrederim. Herkes de bunu duyar. Unutma.

Kadın birdenbire yanımdan ayrıldı ve uzaklaştı. Ben beynimden vurulmuşa döndüm." (s. 26-29)

Kadının Cemile'yi Fazlı Baba hakkında bu kadar şiddetle uyarması, ondan uzak durmasını istemesi, Cemile'yi hem endişelendirmiş hem de korkutmuştur.

Fazlı Baba'yı görüp bunları bizzat ona sormak istemiştir.

"Doğrusunu isterseniz, bu kadın şu hücumuyla şeyh de iyi bir şey yapmamış. Çünkü benim merakımı büsbütün artırmıştı; âdeta bu meseleyi öğrenmek iptilasıyla deli divane olacaktım. Fakat korkum da pek çoğalmıştı. Ya bu kadın her şeyi haber verirse? Ya şehirde bu mesele duyulur, büyük bir rezalet koparsa? Babamın şüphesiz yüreğine iner. Fakat ben ne yaptım? Cürmüm, taksirim nedir? Tarladan geçerken üstüme bir köpek hücum etti, Bektaşi babası beni kurtardı, biraz konuştum, bağına çağırdı, gittim, üzüm yedim, hepsi bu değil mi? Ne zararı var? Ben Bektaşi'nin iyi veya fena bir şey olduğunu bilmiyorum... İşte masum tavrı takınarak yapabileceğim tarz-ı müdafaa!" (s.31)

Sonunda tekkeye gitmeye karar verir. Tekkeye girmeden önce yolda şeyhle karşılaşır. Şeyh her şeyden haberdarmış gibi davranır. Bu durum Cemile'yi daha çok etkiler. Tekkeye gittikten sonra, Fazlı Baba'ya Nazire ile karşılaşmalarını, aralarında geçen konuşmayı anlatır. Fazlı Baba'nın ağzından işin gerçeğini öğrenmek ister.

"Beni büyük bir sükûnetle, hiçbir telaş, hayret eseri göstermeden dinledi. O ağır, durgun, çağıltısız bir dere akışını andıran sesiyle dedi ki:

-Telaş ettiğin şey bu mudur? Bak hele. Ben de büyük bir derdin var zannettim. Bunun hiç ehemmiyeti yok.

Büyük bir itimatla ve sevinçle sordum:

-Peki nedir? Bu kadının bana böyle hücum etmesine sebep nedir?

Fazlı Baba bana burada kati bir cevap vermekten çekinmiş göründü.

-Sebep değil, esbab olsa gerek. Bunları başka zaman düşünürüz.

-Siz bu kadını tanır mısınız?

-Evet.

-Kendisiyle konuşur musunuz?

-Evet.

-Bektaşi midir?

-Bunu sonra öğrenirsin Cemile. Bektaşiler, Bektaşi olmayanlara her şeyi söyleyemezler.

-Ben de aranıza girersem bunu öğrenir miyim?

-İnşallah." (s. 31-32)

Cemile'nin artık tek bir merakı kalmıştır. Bektaşi olarak bu işin gerçek yüzünü bizzat keşfetmek, bu gizemin sırrına vakıf olmaktır. Hatta Fazlı Baba, onu bu konuda şöyle cesaretlendirir:

"- Sen bak ne güzel ne yüksek ne tatlı bir hayata gideceksin Cemile! Hiçbir kızın göremediği şeyleri görecek ve öğreneceksin. Ulvî ve lezîz şeylerden nasip alacaksın. Fakat söylemiştim ya evvela ikrar vermek lâzım. Biz bu gece burada ayin yapacağız, sen de geleceksin. Bu ayin sabaha kadar sürer. Dur! İtiraz edeceğini biliyorum. "Ben gece nasıl geleceğim, hele sabaha kadar nasıl kalırım?" diyorsun değil mi? Bunları ben hep düşündüm ve çarelerini de buldum Cemile.

- Fakat bunun çaresi olamaz ki.

- Var.

- Hayır, kabil değil. Ben hiçbir gece evden çıkamam. Amcama gideceğim desem sorarlar. Olmaz..

- Olur Cemile. Öyle değil. Amcama gideceğim demeyeceksin.

- Ya?

- Pederinin çarşamba akşamları dairede nöbeti var değil mi?

- Evet.

- Sabaha kadar orada kalmıyor mu?

- Evet.

- Validen yatsı namazından sonra yatar değil mi?

- Evet.

- Hizmetçileriniz de üç gün evvel memleketine gitmiş.

- Evet. Bunları nasıl da biliyorsun?

- Bize her şey mâlum olur. Hele alakamız da olan kimselere karşı..."(s. 34)

Tekkeye nasıl geleceğini Fazlı Baba ona anlatır:

"-Onun için beni iyi dinle: Pederin çarşamba akşamı dairede nöbette kalır, validen yatsıda yatar, uyur. Sen yatakta yarım saat uyanık durur validenin iyice uyuduğuna dikkat edersin. Benim sana vereceğim bir parçacık haşhaşı o gece validenin yemek tabağına da atarsan sabaha kadar uyanmadan uyur. Sen anahtarı alır, evden çıkar, buraya gelirsin." (s. 35)

Cemile bütün itirazlarına karşın Fazlı Baba'nın bu teklifini kabul eder. Merak, onu büyülü bir tılsımın içine çeker ve Fazlı Baba'nın dediğini yapmak zorunda kalır. Aslında Cemile hem korkmakta hem de aşırı merak ve macera arzusu ile bunu istemektedir. Durumu kendi ağzından şöyle öğrenmekteyiz:

"Fakat bende küçükten beri maceraya karşı meyil var. En görülmemiş şeyleri görmek, en gizli kalmış şeyleri anlamak, en umulmadık şeyleri yapmak için kendimde mukavemetsiz bir iptila duyuyordum. Hatta Çarşamba akşamı böyle yepyeni, şayan-ı hayret bir maceraya atılacağımı düşünerek soyunuyordum." (s. 36)

Sonunda beklenen gün gelmiş, Fazlı Baba'nın dediği gibi kahvesinin içine koyduğu haşhaşla annesinin derin uyumasını fırsat bilerek tekkeye gider. Tekkeden içeri girdikten sonra yaşananları kendi ağzından şöyle öğreniyoruz:

"Tekkenin kapısında pasban, iki defa öksürdü ve kapı açıldı. Ellerinde birer şamdanlı iki derviş beni karşıladılar. İçeri girdim. Dervişlerin tüysüz çehreleri, balmumu gibi bembeyazdı. İkisi de ihtiramla kollarıma girdiler. Biri arkamdan geliyordu. Tekkenin içinde çıt yoktu. Yalnız şamdanın alevleri korkunç duvarlarda raksan şekiller yapıyor, gölgeleri sıçratıyordu. Beni küçük bir odaya götürdüler. Bir tanesi dedi ki:

- Bu odada yarım saat yalnız kalacaksınız. Şamdanlardan birini alınız. İçeride leğen var. Su da var. Evvelâ soyunacaksınız. Hem bir gusül abdesti hem de namaz abdesti alacaksınız. Sonra çıplak vücudunuzun üstüne minderin üstünde duran büyük kefen bezini saracak ve üç defa öksüreceksiniz. Biz geleceğiz. Sonra size ne yapmak lazım geldiğini göstereceğiz." (s. 40-41)

Cemile denilenleri yapar. Bundan sonraki gelişmeler, ise şöyle devam eder:

"Üç derviş de içeri girdi. Sağ ellerini kalplerinin üstüne koyarak, boyunlarını indirdiler. Biri bana doğru ilerleyerek ağır bir sesle

-Şimdi size ikrar vereceğiz. Ben telkin yapacağım. Siz her telkine "Hu" diyeceksiniz dedi ve bana sormaya başladı:

-Erenler meydanında, pir huzurunda, mürşidine teslim ve rızada da oldun mu?

-Hu!

Gelme, gelme... Dönme, dönme gelenin başı, dönenin malı... Allah, Muhammed, Ali, on iki imam, handan-ı ehliyette iman ettin mi? Kaza ve kadere bel bağladın mı? Bunun ikisini bir bilip gece gündüz gönlünde İmam Muhammed Ali'yi mürşidin vasıtasıyla bir bildin mi?

-Hu!

Hak dediğimiz Hak, batıl dediğimizi batıl bildin mi? Tarikat-ı naciyeden olup Cafer-i Sadık'ın mezhebini hak tanıdın mı? Kavli ve teberiyi kıldın mı? Bu ikrardan dönersen huzur-ı mahşerde yüzün kara olsun mu? Allah, Muhammed, Ali, Hünkâr Hacı Bektaş Veli ikrarında sahib-i kadem eyleye Hu!

Bu ikrar da bittikten sonra iki Bektaşi genci ellerini biri birilerine kenetleyerek dört avuçtan bir basamak yaptılar, yere çömelerek ve bana:

-Avucumuzun üstüne çıkınız! Dediler.

Çıplak ayaklarımla avuçlarının üstüne çıktım. Onların omuzlarından tuttum. Bektaşiler ayağa kalktılar. Böylece beni havaya kaldırdılar. Şamdanlar söndü. Karanlıkta sofaya çıktık ve biraz gittik. Üşümüş çıplak ayaklarımda bu erkek avuçlarının nemli hararetini duyuyordum. Geçenlerde Fazlı Baba ile geldiğimiz büyük meydan odasının kapalı kapısı önünde beni yere indirdiler. Bir tanesi boynuma beyaz bir mendil taktı ki sonradan öğrendiğime göre buna tığ-ı bend diyorlarmış. Sonra biri bana:

-Heyecanını zabt et. Hazır ol dedi.

Biraz durduk. Nihayet kapı açıldı. İki Bektaşi kolumdan tutarak beni içeri soktular.

Girer girmez şaşırdım. Bu oda hıncahınç dolu ve karanlık. Bir köşede yanan küçük bir kandilin kör ışığından başka odada hiçbir ziya yok. Yerlere, minderlere, erkek, kadın birçok insanlar oturmuşlar... Hiçbirinin çehreleri seçilmiyor. Yalnız hep bana bakan gözlerinin keskin parıltıları görülüyor. Kandil ışığı ile hepsinin yüzleri sapsarı.

Garip ve buruk bir heyecan duyuyordum. Kalbim çarpıyordu. Ölmüşüm de ahirete gitmişim gibi. Bektaşiler beni meydanın ortasına getirdiler. Karşımda yüksek bir postta Fazlı Baba oturuyor, kandil ışığıyla büsbütün derinleşmiş gözlerinin sabit bakışıyla beni süzüyordu. Mürşitlerini babaya doğru yavaş yavaş götürdüler. Biri kulağıma

- Babanın avucunun içini öp, dedi.

Posta yaklaştım, diz çöktüm, Fazlı Baba'nın avucunun içini öptüm. Elinde bir çubuk vardı. Üç defa bu çubukla sırtıma vurdu. Sonra boynumdan tığ-ı bendi aldı ve kulağıma eğildi.

Girme girme, dönme dönme, eline, beline, diline sağ ol. Mürşidin Muhammet, rehberin Ali, dedi.

Bunu söyler söylemez oda birdenbire parladı. Her tarafta büyük çerağ alevleri göründü. On iki köşede birdenbire kandiller, meşaleler, çıralar tutuşmuştu. Her taraf gündüz gibi aydınlandı. Ve gözlerimi kamaştırdı.

Odanın içinde herkes derin derin bir (Hû) çekerek havayı inletti. Ben titriyordum. Sararmıştım. Yüksek ve gayrı kabil mukavemet bir tesir altındaydım. Bunun ne olduğunu bilmiyordum. Fazlı Baba elindeki çubuğu bırakarak bir hançer aldı. Ayağa kalktı, beni de kaldırdı. Hançeri çıplak vücuduma sarılı kefenin üstüne vurdu ve bir vuruşta kefeni ikiye biçti. Bütün kefen ayaklarımın etrafında yere düşmüş vücudum çırılçıplak meydana çıkmıştı. O vakit bütün odada bir hay u huy koptu. İnceli, kalınlı sesler:

-Cemâline cân fedâ! Diyorlardı.

O vakit yanı başıma bir koyun getirdiler ve erkeklerden biri, gözümün önünde kurbanı kesti.

Derhal gayet güzel sesli kadınlar ve erkekler şarkı, nefes, mersiye okumaya başladılar. Tanbur ve ney de çalınıyordu.

Benim elime büyük bir şarap sürahisi verdiler, kadehlerin yerini gösterdiler. Fazlı Baba'dan başlayarak herkese kadehle şarap vermeye ve sâkilik etmeye başladım. Erkeklerin gözleri çıplak vücûdumda dolaştıkça yıldırımlarla tutuşuyordu. Şüphesiz ben Tokad'ın en güzel vücûdlu kızıydım. Şöhretim vardı. Erkeklerin gözlerinden fışkıran elektirikler çıplak etimden vücûdumun içine geçiyor, deliyor ve beni de mest ediyordu.

Kim olduğumu, nerede bulunduğumu, ne yaptığımı bilmiyordum. Tamamıyla kendimden geçmiştim. Ahirette miydim, cennette miydim, cehennemde miydim? Farkında değildim.

Mütemâdiyen herkese rakı, şarap veriyordum. İçiyorlar, nefes, ilahi ve mersiye okuyorlar, saz çalıyorlardı. Bunların isimleri vardı: Sâki, zâkir, sâzende, ilaahir...

Saatler geçtiği halde vaktin nasıl geçtiğinin farkında değildim. Başım dönüyordu.

Kadınların ve erkeklerin baş başa sokulduklarını, kucaklaştıklarını görüyordum. Birden aklıma Nazire Hanım geldi. Aralarında o, yoktu. Fakat yerli, İstanbullu birçok kadınlar ve erkekler vardı. Elli altmış kişiden fazla idiler.

Yavaş yavaş çerağlar, yağları biterek sönmeye başladılar. Pencerelerden de sabah ışığı giriyordu. Zâkirler ve sazlar sustular. Herkes ayaklandı. Babanın elini hürmetle öperek birer ikişer çıktılar."(s. 41-44)

Bu anlatımlardan Bektaşilik açısından uygun ve doğru olanlar bulunmakla birlikte, önemli bir kısmı yozlaşmanın bütün içyüzünü ortaya koymaktadır. Sanki Bektaşilikte, sabaha kadar içki içmek ve zevk etmek esasmış gibi bir durum yaşanmaktadır. Bunlardan hiçbiri Bektaşi erkanı için söz konusu değildir.

Yozlaşma ve ahlaksızlığın ne boyuta ulaştığı bundan sonra daha açık olarak ortaya çıkar. Fazlı Baba'nın Cemile ile neden bu kadar ilgilendiği, onu kendine bağladığı ve tekkeye gizlice getirdiği ortaya çıkar. Herkes gittikten sonra Fazlı Baba, Cemile'yi küçük bir hücreye götürür. Burada yaşananları Cemile'nin ağzından şöyle öğreniyoruz:

"Geçen defa girdiğimiz küçük odaya girdik. Ben hep çırıl çıplaktım.

Oda pek sıcak olduğu halde heyecanımdan titriyordum. Fazlı Baba sedire oturdu, beni de yanına oturttu.

Gözleri ateş dolu idi. Bana yakarak bakıyordu. Yavaşça belimi sardı. Beni vücûduna çekti. Vücûdunun üstünde incecik bir ipek Şam hırkasından başka çamaşır yok gibiydi. Beni kucağına yerleştirdi. Gözlerini gözlerime yaklaştırarak:

-Artık sen daima benimsin! Dedi.

Erimiş gibiydim. Titriyordum. Dudaklarını dudaklarıma koydu. Öpüyordu. Birdenbire aklım başıma geldi. Bir silkiniş silkindim:

-Bırak! Diye bağırdım ve ayağa kalktım.

Fazlı Baba derhal ciddileşti:

-Peki, peki... Tehevvür etme Cemile. Peki emret!... Gitmek mi istiyorsun? Peki dedi. (s. 45)

Burada anlatılan ve yaşananların bir Bektaşi tekkesinde ve Bektaşi babasına yakışmayacak bir durumdur. Fazlı Baba gibiler, yaptıkları ile hem Bektaşilik hakkındaki olumsuzlukları tetiklemişler hem de bir camiayı bütünüyle karalamışlardır. Günümüzde de sıklıkla rastladığımız sapık şeyh müsveddelerinin yaptığı sapkınlıkların her zaman olabileceği ve olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Nazire Hanım'ın neden Cemile'yi uyardığı daha iyi anlaşılmıştır. Aslında Nazire, bu şeyh tarafından kendine bağlanmış fakat şeyh, Cemile gibi birini bulunca

Nazire'den yüz çevirmiş ve onun kıskançlık krizine tutulmasına neden olmuştur.

"Tam o sırada, bitişik meydan odasında bir gürültü koptu. Bir kadın haykırıyor ve koşuyor gibiydi. Bulunduğumuz odanın kapısına yumrukla vuruldu. Bir kadın bağırıyordu:

-Aç! Aç Fazlı! Aç diyorum, yoksa bütün ahaliyi getirir, kapıyı kırdırırım.

O vakit Fazlı Baba aptallaştı. Ve yüzü şâyân-ı nefret bir sûrette çirkinleşti. Şaşırdı, bana baktı.

Ben korkumdan, utancımdan, vicdan azabımdan kurtularak ağlamaya başlamışım.

Baba kapıyı açmaya mecbur oldu. Dikkatle baktım: İçeriye Nazire Hanım girdi. Yüzü hırstan bembeyazdı. Gözlerinin akında şimşekler çakıyordu. Bir bana bir de Baba'ya baktı:

-Hâin! Dedi. Hâin! Hâin! Hâin! Nihayet bu kızı da mı teshir ettin? Nihayet bu muradına da mı erdin? Tokat, hatta İstanbul'un bütün güzel kızlarını yakmak mı istiyorsun? Beni kıskaçlıktan öldürecek misin? Söyle, söyle! Çabuk ya şimdi bu kızı saçlarından sürükleyerek, hakaretle tekkeden dışarı atacaksın yahut ben yapacağımı bilirim. Haydi, haydi çabuk.

Nazire Hanım korkunçtu. Dediğini yapacağını pek ala hissediyordum. Sesi gök gürlemesine benziyordu. Dudakları bile beyazlanmıştı.

-Haydi çabuk! Diye bir daha haykırdı. Fazlı Baba'ya baktım, hiç telaş etmiyordu. Gözlerinde derin bir sükûn vardı. Hatta gülümsüyor ve kımıldamıyordu. O vakit kadın oda kapısını çarparak dışarı fırladı koştu gitti. Ben Fazlı Baba'ya yalvardım.

-Aman beni kurtar! Evime gideyim! Esvaplarım, esvaplarım dedim.

Fazlı Baba koştu, esvaplarımı getirdi, dışarı çıktı. Ben yalnız başıma giyindim ve bu korkunç yerden bir daha buranın semtine uğramamak, bir daha böyle kudretimin fevkında maceralara atılmaya ahdederek meydan odasından geçtim, sofaya çıktım. Bahçe kapısına doğru koşuyordum. Orada Fazlı Baba ile geceki Bektaşilerden birinin telaşla konuştuklarını gördüm.

Baba soruyordu:

-Kuyuya mı atmış?

-Evet, kendini kuyuya atmış.

Bunlar, bana dikkat bile etmeden bahçeye koşmuşlardı. Ben, duyduğum şeyden bütün bütün dehşete düşerek bahçeden sokağa fırladım. Güneş henüz doğuyordu. Tokat'ın pembe ve latif sabahlarından biriydi. Yollar tatlı bir pembe dumanla titreşerek uzanıyordu. Başım uykusuzluktan, heyecandan, azaptan çatlayacak gibi ağrıyordu.

Evet, kendini kuyuya attı! Sözleri kulağımdan çıkmıyordu. Demek ki Nazire kendini kuyuya atmıştı; demek Fazlı Baba'yı seviyor ve benden kıskanmıştı; demek ki benim yüzümden... (s. 45-46)

Nazire Hanım tutulduğu kıskançlık krizi ile intihar eder. Bu durum Fazlı Baba gibilerin, inançla, maneviyatla, tarikat adabıyla ve Bektaşilikle uzaktan yakından ilgisi olmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır.

Eve geldiğinde yaşadıklarının uzun süre etkisinde kalan Cemile, bir daha tekkeye gitmeyeceğini Fazlı Baba ile görüşmeyeceğini söyler. Gelişmeler kendini çok korkutmuştur. Kahramanımız son söz olarak şunları söyler:

"Aradan üç gün geçince Tokat'ta jandarma kumandanı haremi Nazire Hanım'ın ortadan kaybolduğu söyleniyordu. Hükümet her tarafa tebliğeler, tamimler, fotoğraf suretleri gönderdi, İstanbul'a yazıldı, arandı, tarandı, yok! Bu vaka olalı 16 sene geçtiği halde bu güne kadar üç Bektaşi ile benden başka hiç kimse Nazire Hanım'ın ne olduğunu bilemedi, öğrenemedi.

Ben de bu sırrı 16 sene sonra bu gün, ilk defa olarak, ey aziz kariler, size faş ediyorum." (s. 48)

Cemile, bu hatırasını 30 yaşında anlatmıştır. Her ne kadar Server Bedii (Peyami Safa), bu hatıranın yazarı olmasına karşın, anlatıcı kahramanın kendisidir. Anlaşılan, bu olayları yaşayan Cemile'nin ağzından yazar bize nakletmiştir.

Bu risalede, bir genç kızın nasıl Bektaşi olduğu değil, Fazlı Baba'nın dergâhında işlerin nasıl yürüdüğü ortaya konmuştur. Risaleden anladığımıza göre, Fazlı Baba gibilerin Bektaşi tekkelerinde yapılan merasim ve uygulamaların tamamen şekli olarak kalmış olmasıdır. Yapılanların hiçbiriyle, Bektaşi tarikatının özüyle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Fazlı Baba, yaptığı uygulamaları ile daha çok insanı, özellikle kadınları elde ederek onlardan yararlanma yoluna gitmektedir. Zaaflarını rahatça icra edebilmek için her ortamı ve fırsatı değerlendirmektedir.

Aslında Cemile, tarikata girmekte çok istekli değildir. Onu tarikata yönlendiren aşırı merakı ve Fazlı Baba'nın ihtiraslarıdır. Fazlı Baba'nın hırsının nelere mal olduğu hatıranın sonunda ortaya konur. Bir genç kızın iffeti son anda kurtulmuş, bir kadının ise hayatı intiharla mahvolmuştur.

Fazlı Baba, Bektaşilikle ilgili, ananeleri yanlış telakki edip yanlış uygulayan biridir. Kendini şeyh olarak tanıtan Fazlı Baba gibiler, en basit tasavvuf ilkesinden bile mahrum kimselerdir. Tekke,

Bektaşi tarikatının en kutsal ibadetlerinin yapıldığı yerdir. Burada ölçüsüzlüğe asla yer verilmez. Ancak hatıradan da öğrendiğimize göre, burada her türlü ölçüsüzlük yaşanabilmektedir. Eser, bozulmuş bir tarikat hayatını ve bu hayat içinde bulunan kimselerin içyüzlerini ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir.

* Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi